

Про рейтинг, антиплагіат, інформаційний простір і як усе це разом заміксувати

Автор статті: **Назаровець Сергій**

бібліотекар II категорії

Науково-технічної бібліотеки НУ «Львівська політехніка»,

посів друге місце на конкурсі «Грані науки».

Останніми роками українською владою багато зусиль спрямовується на підвищення рівня науково-дослідної діяльності в університетах України. Є надія, що часи, коли існувала неприродна диференціація між освітньою та науковою установою, залишаться в минулому. Можливо, наступних кроків на шляху до змін на краще в українській науці слід очікувати саме від університетів.

Щоб не бути багатослівними і не впасти у глибини казуїстики, прийемо за аксіоми два твердження. Перше з них: *кожен учений потребує фінансової, моральної та організаційної підтримки з боку держави, громадськості та приватного сектору.* Логічним і правильним було б надавати такі види підтримки в першу чергу тим ученим, які на це заслуговують.

Так, приміром, додаткові державні кошти переважно надходять до українського вченого по досягненні ним пенсійного віку, всупереч тому, що найпродуктивнішим для вченого вважається вік 35–55 років. Найімовірніше, у такому поважному віці кошти швидше витратяться на власний добробут, ніж на продовження наукових пошуків.

Можливо, результати будуть більш відчутними.

Національний рейтинг

Інструментом для такої селекції міг би стати *Національний рейтинг цитованості вчених, видань та установ*, побудований на основі бібліографічних даних, а не висновків експертів чи напівекспертів. Створення такого рейтингу неможливе без цілісної національної бази даних наукових праць. Тому першим, що слід зробити, це відновити випуск повних бібліографій вчених і реферативних журналів (усіх галузей) (діаграма 1), які б служили фундаментом для неї.

Головне, Національна база і Національний рейтинг цитованості, на відміну від відомих сьогодні світових баз і рейтингів, повинні

Діаграма 1. Джерела створення Національного рейтингу цитованості вчених, установ, видань.

А якщо такими матеріальними милостями обдарувати вчених на 10–15 років раніше, ніж звичайно?

містити в собі і враховувати праці українських вчених усіма мовами (зокрема, українською та російською).

Сергій Назаровець

Це зовсім не означає, що, приміром, цитування у журналі «Science» буде прирівняне до згадки у збірнику праць провінційного ВНЗ. Просто в першому випадку вчений може отримати 10 балів до свого рейтингу, а у другому – 1 бал. Проте у будь-якому з випадків жодна публікація не зникатиме безслідно.

Національний рейтинг не міг би бути абсолютно істинним, яким, зрештою, і не є будь-який інший рейтинг. Однак ми отримали б інформацію, що набагато краще відповідала дійсності, ніж та, яку маємо зараз. Ми дізналися б про науково-дослідні напрямки української науки, про те, які вітчизняні автори, видання, установи є авторитетними в тій чи іншій галузі. Водночас, це допомогло би іншим науковцям обрати канал для спілкування та отримання інформації для своїх досліджень.

Боротьба з плагіатом

Чого не зможе зробити Національний рейтинг? Багато чого... Та головне – сам по собі він безпорадний у *війні з плагіатом*. Сьогодні використання українцями комбінацій клавіш Ctrl+C та Ctrl+V часто дуже далеке від понять наукової моралі. Можливо, основна причина цього явища полягає в тому, що технологічних спокус значно більше, ніж заборон. Так ці три клавіші можуть супроводжувати людину все навчальне, а потім і наукове життя: від шкільної парти до академічної аудиторії.

Викоріненням цієї проблеми повинні займатися фахівці, які не тільки вели би пошук у базах наукових праць, а й постійно моніторили нові публікації в різних сферах науки. Така робота, окрім професійних знань і навичок, потребує також технологічної підтримки. Поки що на озброєнні

борців з плагіатом є лише розробка співробітників Національного авіаційного університету (НАУ) та Національної академії наук України – комп'ютерна система «Антиплагіат», і цього, певна річ, недостатньо.

Відкритий інформаційний простір

Доба геніїв-одинаків давно минула, і з такою недосконалою системою комунікації між науковцями, меценатами і просто людьми зацікавленими пошук потрібних контактів для проведення наукової роботи потребує недозволеної у нашому столітті розкоші – величезних затрат часу.

А спробуйте знайти інформацію, над чим працюють аспіранти ВНЗ України, якими актуальними проблемами вони займаються, що нового намагаються запропонувати, врешті, куди витрачаються державні кошти... Усе це часто залишається таємницею.

Принагідно згадаємо, що наразі немає чітко розробленої схеми співпраці з видавництвами, і через це величезний відсоток уже виконаних наукових робіт так і не стає відомим широкому загалу.

Тому необхідно створити *вільний, відкритий інформаційний простір* для вчених і людей, які цікавляться наукою, у якому міститиметься ретельно перевірена та документально підтверджена інформація про вченого, його наукові зацікавлення, роботи, публікації. Це, з одного боку, полегшить ученим пошук потрібних для роботи каналів, а з іншого, спрямує додаткові інвестиційні потоки в українську науку.

Веб-сайти університетів вимагають кращого наповнення та частоти оновлення. Надзвичайно мало персональних сторінок, а якщо є, то це сторінки людей достатньо відомих у науковому світі. На сторінці

повинні бути представлена повна бібліографія, інформація про наукові зацікавлення, контакти, місце для викладу власних думок у формі блогу.

Є такий гаджет

Хто може впоратись з усіма цими завданнями? Сьогодні в Україні кваліфіковано працювати з документальними потоками та масивами вміють лише бібліотекарі. Тому прийшов час озвучити та прийняти друге твердження – *бібліотека вищого навчального закладу була додатком з часу свого народження.*

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського вже зробила перші спроби у рейтингуванні українських наукових видань та вчених. Але одній, нехай навіть найпотужнішій, українській бібліотеці

створення інформаційного середовища (діаграма 2).

Так, бібліотечні відділи ВНЗ країни можуть узяти на себе ці нові завдання, чим не лише сприятимуть просуванню науковців свого закладу, а й виконуватимуть функцію глобальної репрезентантації установи.

Крім того, інші наукові установи також мають свої бібліотеки, які з легкістю могли би підключитися до цього процесу. Якщо припустити, що вчений не належить до жодної з наукових установ чи організацій, він міг би сам вибрати, до якої з бібліотек прикріпитись.

Виняток тут можуть становити великі національні бібліотеки з величезним фондом збереження, часо- і кошто-витрати на який не дозволять легко змістити акцент у бік нових функцій.

Діаграма 2. Перспективна модель бібліотеки ВНЗ

надзвичайно важко впоратись із таким далеко не повним об'ємом інформації

Тому в цьому разі слід рухатись не «від центру», а «до центру». Бібліотеки ВНЗ від початку свого створення були покликані обслуговувати потреби своїх установ. У момент, коли час вимагає від «вишів» якісних змін, бібліотека не просто не повинна залишатись осторонь, а має стати своєрідним містком між ВНЗ майбутнього і наукою майбутнього. Бібліотека, окрім традиційних своїх завдань, може взяти на себе ще й нові: наповнення бази даних, обрахування рейтингу, боротьба з плагіатом,

Головне, що подолання вищезазначених проблем шляхом додавання до бібліотеки ВНЗ нових функцій, є не лише найекономнішим (потребує незначного розширення штату бібліотеки ВНЗ та додаткового технічного дооснащення), а й найшвидшим: не потрібно зводити нові будівлі, створювати нові наукові структури, навчати працівників...

Достатньо лише сказати «Бібліотекарі, ваш час настав!», і на електронну скриньку ви зможете отримати не лише електронні копії статей, а й рейтинг учених, які займаються певною проблемою, їхні повні бібліографії та контактну інформацію.